

se ejus apud Deum interventioni committit, tam suis fratrum orationibus studiosus incumbit, vota- que sua Deo ac sancto Mansueto imo pectore deferens, non prius abstitit quam redeuntis salutis, Domino miserante, sanctique Mansueti virtute conferente, sperata beneficia persensit. Quod usque hodie idem pontifex non sine suspiriis solitus est referre, quanto eo tempore fuerit incommodo depressus,

quam potenti interventu sancti exstiterit cœlesti medicina salvatus. Et quia aliqua de sancti hujus virtutibus præsentis in carne pontificis tempore gesta brevi calamo, ut ita dicam, sodalem sibi libellum ejus imperio exsoluturus, nunc in his quoque finem faciamus adjuti ejus orationibus, aspirante gratia Domini Redemptoris.

VITA SANCTI BASOLI

CONFESSORIS

Auctore Adsone.

(Apud Mabill., *Acta SS. ord. S. Bened.*, Sæc. II, p. 66, ex membranis monasterii S. Basoli.)

PROLOGUS AUCTORIS.

1. Quoniam describenda sanctissimi confessoris Christi Basoli vitæ actuumque insignia præ manibus habemus, os et cor nostrum in cœlum dirigimus, quia, testante Scriptura, Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum esse (*Jac. 1, 17*) cognoscimus. Ad hoc autem opus trepidi omnino manum extendimus, quia tantæ materiæ meritis et ingenio impares viribus fracti succumbimus, quam uni ex antiqui temporis primoribus satis condignam esse perpendimus. Cui etiamsi, ut gentilium figmenta referunt, Homerus aut Tullius Cicero rediret ab inferis, non posset verbis includere omne, ut gestum est, opus divinæ virtutis; quanto minus ego solus homuncio, cui nec scientia præsto est, nec meritorum ulla decusat ratio, nec ea, quæ in rebus excellentibus est valde necessaria, docti sermonis oratio? Quid ergo? etsi indigni sumus, omnino tacebimus? Forsitan enim culpam incurrimus, si ejus, de quo semper digne loqui possumus, virtutes et opera silemus. Quod si ex nobis nullam sufficientiam habemus, credimus tamen, ut Gregorius Romanæ rex eloquentiæ scribit, quia vires, quas imperitia denegat, charitas ministrat. Et fortasse eo facundiores erimus, quo propria virtute nil fidimus; quia quanto quis humiliter intra suam se deprimit ignorantiam, tanto sublevatur interius per Spiritum illuminantem, et auditoribus animo utilius solet prodesse quod procedit exterius ex vera humilitate. At vero oratio quæ ex fastu superbiæ prodit, audientem non adjuvat, sed fastidit. Ergo quia mentis

ariditate constricti sumus, tanto vehementius ad fontem aquarum viventium sitientes rechrimus, quanto inardescente siti intus æstuamus, in illum suspirantes, in illum nostra præcordia ponentes, de quo veraciter scriptum tenemus, quia in cœlo habet cathedram qui docet corda hominum (*Aug. tract. 3 in 1. Epist. Joan. circa finem*).

Quibus auctoribus scriptor hanc vitam componat.

2. Inde itaque accipere volumus, unde innumerabilium fluentia paginarum emanasse cognoscimus, cujus gratiæ totum profecto ascribimus, quo docente egreditur quicquid profertur. Sed et si post nos subito prosiliat, qui opus hoc nostrum evestigio remordeat, ut et ipse his venustius componendis eloquii sui torrentes influat, quæ nos minus idonee vel temere composuisse redarguat; reducat ad memoriam, quod non hoc proprius quilibet faciendi impetus, sed præceptum venerabilium Patrum nos duxerit, sub quorum imperio militamus; quibus si contradiceremus, majoris dementiæ nefas esse putavimus. Ipsorum ergo contra omnia inopinatæ objectionis jacula defensione confidimus, quibus obedientiæ onus auctoribus tolerandum esse suscepimus, qui post longam monasticæ institutionis abolitam honestatem hac nostra ætate regularis militiæ sunt reparatores atque recreatores (15). Quibus cum obedimus, vitæ nostræ ordinem honoramus ac nostræ servitutis propositum illæsum conservamus. Cum vero ab eorum obedientia temere declinamus, Deum offendimus, animas nostras lædimus, pro mer-

(15) Frodoardus in Chron. ad an. 952. *Artoldus*, inquit, *archiepiscopus in monasterio S. Basoli monachos mittit, expulsis clericis qui serviebant ibi, committens illud Hincmaro et Rotmaro abbatibus. Hincmarus abbas S. Remigii apud Remos, et Rotmarus Altivillacensis forte abbas, monachis apud Basolum*

restitutis præficiendum curarunt Odoleum abbatem, cui Adso Gerberto Remorum antistiti coævus successit, ædificavitque basilicam qualis etiam nunc superest, ut Gerbertus in epist. 7 testatur. Lege Guillelmum *Marlot* in lib. IV metrop. Rem., cap. 25 et 26.

cede inobedientiæ damnationis iudicium sustinemus. Ergo in hac parte nemo mordaci præiudicio in nos jacula contorqueat, quia vituperari non debemus si instituti servitutis humiliter officium implemus.

Auctoris modestia.

3. Sed neque econtra laudationis ejusque funes innectimus, quia omnino laudari a quoquam recusamus, qui laudandum nunquam aliquid nos egisse meminimus. In hoc namque tali negotio non est a dictante quærenda laudatio, sed virtutum imitanda proportio, et rerum gestarum cum veritate proferenda assertio. Si igitur debet quis laudari, ille laudetur de quo nos famuli loquimur, ille laudetur qui virtutes operatur, ille qui jam triumphaliter pervenit ad portum, non ille qui adhuc in incerto, inter fluctus dirigit remum. Unus est igitur ex principibus monachorum sublimium, quem nos Monasticæ vitæ professores indignissimos qui nec minimam meritorum particulam attingimus, oportet laudare et recolere devotis pectoribus. Justum quippe est, ut quem habemus præ oculis nostri ordinis ducem præcipuum, quo regente, per varios casus et tot discrimina rerum tendimus ad patriam, nostri devotionem exhibeamus obsequii ritumque colendi, ut tunc suos esse recognoscat, cum in iudicio veniens a servitute sua non fuisse extraneos considerat. Qui hæc autem legerit, intelligat, quod nostra exactio ad legendum eum non compellat, sciatque quia alia pro aliis non introducere voluimus, sed rei gestæ ordinem diligentissime investigantes, quantum studium nostrum pertingere potuit, ne tantus

A domini confessor in populo lateret, effecit; qui his Franciæ partibus et monachorum imitator egregius exstitit, totius populi sui apud Dominum semper piissimus mediator erit.

Fides hujus historiæ Auctor rerum ordinem non servat.

4. Quædam igitur tradita ex antiquorum memoria copiosius retulimus, quædam vero ab ore fidelium relata stilo proprio commendavimus, nonnulla quoque addere libuit quibus et ipsi interfuimus, sed et illa breviter exsecuti sumus quæ rebus testimonio præsentium astipulante didicimus. In descriptione autem nostra ordinem servare supersedimus; dummodo id ageremus, ut quæ se nostræ inferrent notitiæ, surda ore non transeundum esse judicemus; quamvis quoque a pluribus affirmari soleat, quod solers antiquitas ex beati viri actibus posteriorum memoriæ non modicæ quantitatis librum reliquerit, qui tamen adhuc nostris conspectibus usque in præsens deprehendi non potuit. Sed sive illud est, sive, ut poeta canit, Audieras, sed fama fuit; specialis pastoris nostri virtutes et opera nos silere minime convenit, qui et ante corpus ejus excubias agimus (14), et patrocinii singularitate gaudemus. Nec nobis erit oneri quantumcunque ipsius præconia scimus ab aliis dilatari: imo potius surgent incrementa gaudii, si ubi nos deficimus, contigerit per alium adimpleri; quia virtutes ejus quas cælo teste est operatus, sicut nullus mortalium potuit pleniter agnoscere, ita sermo plurimorum non valet omnimodis explicare.

PRÆFATIO.

Exempla sanctorum quam utilia. Auctor nomen suum premit.

5. Ex longo hujus peregrinationis tædio felicem ad patriam revertentes, habemus necessaria SS. Patrum exempla, quos novimus promeruisse virtutibus gloriosum ad cælos ascensum. Hic namque, ut dicitur, inter Charybdim Syllamque navigantes, non sine magno periculo iter medium ducimus, et valde fermidandum ne in dexteram sive in partem sinistræ vela relaxemus. Præsto sunt enim utrimque truculentæ bestiæ, quæ si nos ad se declinantes aspexerint, patenti barathro sorbeant, atque profundis gurgitibus immergant. Quia igitur hæc mortis latibula per nos caute evitare non possumus, ideo curiose lumine sanctorum præcedentium semitas exploremus, ut iter tutum inter tot discrimina teneamus. Quod tunc convenienter agimus, si eorum virtutes et opera consideremus, nobisque ex eorum imitatione salutis exempla capiamus; si mores componimus, vitam emendamus, et quidquid est in nobis Deo displicens, per sanctæ conversationis studium fiat Redemptori placens. Bono etenim fructu sanctorum memoriam recolimus, si fastidium non sit imitari quod auribus audimus. Bono fructu sanctorum celebramus festa, si condimentum innocentiae accipit his infelix conscientia nostra. Festiva namque gaudia non ciborum vini que affluentiae, sed mentem purificans desiderium de Spiritu sancto componit lætitia.

6. Ideo ergo nos beati pastoris nostri ac præclari confessoris Christi Basoli vitam actusque describimus, ut per quod iter ad gloriam pervenerit in memoriam reducamus. Ecce etenim si quanta sit ejus gloria in cælo consideremus, ad ea tamen quæ ante pertulit visum reflectamus; quia nihil mihi prodest, cum de cælestibus audio, si hæc quibus ad cælestia tenditur, ad manus non evolvo. Unde sanctissimi hujus Patris vitam fidelibus ducimus in exemplum, qui quod diaboli tentamenta fortiter evicit, se profecto in ardua sequendum filios edocuit. Et quoniam gentiles philosophi præclaris suorum facinoribus provocati, ipsi perditos quæsiere memoriæ

(14) Hic nomine monachorum S. Basoli loquitur Adso abbas Dervensis cœnobii, vulgo *Monstier-*

en-Der, diœcesis Catalaunensis, in tractu Partensi, *le Parthois*.

mandare perenni, ut in orē hominum viverent qui anima et corpore pariter decessissent: quanto nos gloriosos sanctorum triumphos dignius attollimus, quos in æternitate cum Deo regnare non dubitamus? Hi namque post mortem melius vivunt, illic ubi vivunt; cum extincta quoque eorum corpora tantis quotidie miraculis coruscant, illic etiam ubi temporaliter non vivunt. Patientius enim actionem recito, quæ confessorem meum beatissimum Basolum æternæ jucunditati ascriptum cum civibus narrat, quam eam quæ Herculem gigantea olim enormitate præditum in cœlum translatum esse mendaciter affirmat. Iste

itaque, dum sol mundum suo lumine cinxerit, apud homines perenni vivet in gloria; illum vero, ut fertur, æternæ morti semper apud interos torquet Ixionea rota. Ipsius ergo gesta breviter in notitiam deducimus hominum, qui laudibus honoratur angelorum. Præstabit, ut credimus, lectori suo non minimam in cœlestibus gloriā, quicumque cum dilectione suam recitaverit lectionem. Sed ne styli rusticitate sancti viri actibus vilitatis injuriam subministret, solam tantum præferat materiam, sed tamen auctoris occultet pagina nomen.

INCIPIT VITA.

S. Basoli patria et nobilitas. Virtutes ejus adhuc laici.

7. Igitur beatissimus Basolus Aquitania provincia inclyto parentum germine exortus, territorio urbis Lemovicinæ, natu et genere fuit nobilissimus. Qui felici auspicio metas infantiae supergressus, cum tempora adolescentiæ sacri tirocinii incremento contigisset, ad divinæ servitutis opus totum se convertit. Ac primum terrenæ militiæ specie detentus, illos primævæ ætatis annos inter populares turmas sub studio pietatis exsolverat. Qui licet communiter in sæculo aliquandiu conversatus, non tamen sacram adolescentiam vitiis subdiderat, quibus illa ætas nimium implicari solet. Jam tum quidem æstuans amore cœlestium, semperque tendens in augmenta virtutum. Et quamvis sæcularis rei superducta specie teneretur, disciplinis tamen cœlestibus animum inserebat, evangelicam perfectionem in illa etiam infirmitate sibi præ oculis inferens, patrem matremque minus dilexerat, ut Deo se approbante fieri dignior potuisset. Ecclesiis Dei aut monasteriis animus pervigilans in adolescentia meditabatur, quod postmodum altius impleteretur. Fides in ejus pectore amplum regebat imperium, charitas atque dilectio apud eum perpetui fomitis perurgebat incendium; castitatis autem candore in se eminente, non fixit pedem in lubrico ne maculam traheret ab occulto. Vigiliis ac sacras orationes sibi perpetuans, quantum intelligere poterat, non segniter agebat; abstinentiæ autem districtioribus deditus, cibo potuque temperans, juventutis insolentiam duris nexibus infrenaverat. Patientiam quoque in adversis inter sæculares quantum excoluit, exponere nemo sufficit. Circa pauperes tanta ei liberalitas erat, ut quidquid concessæ facultatis fuerat, id totum præter quotidianum victum, stipendiis effunderet miserorum. Erat autem inter hæc animo piissimus, sermone veracissimus, justitia insignis, spe longanimis, motu acceptus, incessu verecundus, moribus gravis, lenitate amabilis, verbo communis, omnibus affabilis, gratus alloquio, honestus in domo, tardus in publico, lacrymantium dulcedo, imbecillium fortitudo, stantium beatitudo, om-

niumque in eo bonorum decentissima claritudo. Tanta etiam se vi coarctaverat, ut ecclesiasticæ disciplinæ nonnullos exercitio præditos animi virtutibus sub illo quoque habitu transcenderet.

Ad S. Remigii sepulcrum devotus accedit.

8. Cum denique prædictos hos omnes bonorum gradus pertransiret florida beatissimi Basoli juvenus, Dei præventus dono accenditur ejus animus, ut jam plenius renuntiare debuisset mundo, sua omnia desereret, de sinibus suis exiret, regnum Franciæ penetraret, Remensem urbem specialiter expeteret, ac beati Remigii, de cujus sanctis actibus mira et egregia jam olim multa cognovisset, tumulum corporaliter inviseret, ibique sacris vigiliis et orationibus excubaret. Et quotidie quanto gratia major in eo excreverat, tanto altius animo revolvebat, quia ad claritatem visionis Dei aliter ascendere non posset, nisi liber omnibus sæculi impedimentis, discipulum se faciat Salvatoris, qui cunctis suis veris sequacibus dicit: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris* (Matth. 1, 29). Cujus vocem beatissimus vir Basolus diligenter amplectens, metuebat se inter turbines sæculi positum animæ suæ facile incurrisse jacturam. Felicissimum vincendi genus esse, fallaces mundi divitias contemnere, aurum atque argentum nec habere nec quærere, veram paupertatem ambire, quæ cœlorum tribuat ampla palatia possidere. Hæc igitur secum versans in pectore, fidem atque constantiam Abrahamæ antiqui ac nobilis patriarchæ præ oculis revocat, qui, derelicto nativitate solo atque paternæ cognationis domo, ignota sibi fidenter expetiit, et quæ est jusus exivit.

Omnia relinquere statuit.

9. Hinc itaque vir sanctus altius cœpit ingemiscere, quod hoc præcepti genus necdum fuerat expertus. Qui si mente nativum jam cespitem reliquerat, reputabat tamen quia adhuc corpore interesset. Tandem igitur sumpta, ut ferunt, tantummodo illa sua re militari, qua primos flores casta juvenus non voluptate sæculi, sed perfunctorio exercitio agere consueverat, nudatus parentibus, Dei protectione

vestitus, lætus jam suam peregrinationem aggreditur; atque ita qui ante suorum sultus blandimentis fuerat, longæ peregrinationis hospes factus, egregium habendi genus elegerat, ut saltem ubi caput reclinaret cum Christo omnino non haberet (*Luc. ix, 58*). Nam ut non arbitreris hanc viri laudabilem peregrinationem supernæ mercedis gloria vacuatam, attende paululum, et quiddam tibi in ea invenies valde admirandum.

Angelum itineris ducem meretur.

10. Cum enim sanctissimus Christi confessor extra regni sui fines pedem peregrinaturus extendere, ut quantus esset in cœlo qui peregrinabatur in terra divina virtus ostenderet, sicut et ab initio sæculi omnibus sanctis suis peregre proficiscentibus, ita et isti merito aptavit ductorem, ut quo tendebat pede vel mente æthereum secum haberet custodem, quem et meruerat interna intentione consortem, ita ut de eo scriptum esse videatur: *Ecce ego mitto angelum meum qui præcedat te et custodiat semper* (*Exod. xxiii, 20*). Apparuit siquidem ei angelus Domini socius itineris, qui erat jam particeps effectus verò cultu divinæ majestatis, sicut scriptum est de veris Dei cultoribus; quia cum inhæremus Deo, non est angelus nostra mente potentior, Domino etiam alibi testante de innocentium non ætate sed puritate: *Angeli, inquit, eorum semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est* (*Matth. xviii, 10*). Etenim qui quondam Israelitico populo, Pharaonis imperium declinanti, vias maris Rubri aperuit, atque eum per terribiles solitudines gradientem columnam ignis in nocte, et columnam nubis in die præcedere jussit, nec non a loco nativitatis usque in promissionis terram festinantem magnis de cœlo signis comitantibus introduxit; ipse nunc non dissimilibus miraculorum causis beato viro Basolo ducem angelicum per totum illud piæ peregrinationis delegavit exsilium. Quo fretus ductore viæ, ad Remensem pervenit urbem, longo viæ labori finem daturus. Divinitus ergo, ut creditur, beatus Basolus a regione Armoricana atque ex territorio Lemovicino provocatus, has est partes ingressus; qui relictis magnis copiis Aquitanicæ, sanctam sibi paupertatem elegit Remensis Campanicæ; nobilis terrigena sublimitate, sed nobilior cœlesti dignitate, generosus humana prosapia, sed generosior societate angelica; quem sic ideo Deus exaltavit, quia ipse in conspectu divinæ majestatis seipsum semper humiliare studuit.

Multi sanctitate illustres florent Remis. In his Ægidius Remorum episcopus. Fortunatus illius gesta metro conscripsit.

11. Eodem autem tempore urbis Remorum florente concivio, ita tota refulgebat civitas distinctis sanctorum fulgoribus adhuc in carne degentium, tan-

(15) Frodoardus in libri ii Historiæ cap. 1, *Beato Remigio, inquit, successisse traditur Romanus, Romano Flavius, post quos Mapinius. Et cap. 2, præsul Ægidius Mapinium legitur secutus, anno scilicet 569 Ægidii elogium a Fortunato conditum refertur apud eundem Frodoardum in cap. 2, supra citato.*

PATROL. CXXXVII.

A quam quidam cœlestis circulus stellarum adornatur micantium compositis ordinibus. Quorum tunc erat vir admirandæ sanctitatis summus pastor Ægidius, qui eodem Remorum pontificio sublimatus, post dignæ et laudabilis vitæ antistitem Remigium, ea sede claruit quartus (15). Qui scilicet venerabilis pontifex viribus suis et ingenio plurima addidit eidem episcopo. Moribus et vita pontificis dignitatem implebat, rebus episcopium sublimaverat, terminos dilataverat, ecclesiasticæ familiæ copia quantum fuit possibile ditaverat, multis se laboribus tradens atque vigiliis, ne sui sentiret dispendia gregis; qui quantis floruit bonorum exercitiis, Fortunatus presbyter doctor egregius ac poeta facundissimus ab ipso Ægidio partibus, ut legitur, Italiæ in Gallias provocatus, vitam, mores, prædicationem ac pastorem ejus sollicitudinem metrica ratione breviter, sed eloquenter complexus est. Hunc ergo valde diligebant Francorum proceres. Rex etiam Chilpericus, qui tunc temporis Francorum potiebatur imperio, quique administrationem regni post patris obitum viribus obtinuerat, quoniam et ejus partibus faveret, et mysterio regalis consilii interesset. In ea quoque altercatione quæ inter Chilpericum ac Childebertum reges de principatu regni fuerit oborta, hic idem præsul a Chilperici regis auxilio non defecit et copia, unde multa postea legitur sustinuisse adversa.

Ægidius a parentibus S. Basoli hospitio exceptus.

12. Interea dum frequentibus regiis expeditionibus non deesset Ægidius, Chilperico Francorum rege Aquitanicæ partes sæpe expetente, cum aliis illius regni urbibus, tum etiam Lemovico territorio clarus et notus erat episcopus pro suæ bonitatis merito omnibus venerandus. Et cum per multa bonorum exercitia curreret, quibus haud immerito justorum judicio laudari debuisset, in hoc præcipue etiam a Deo sublimari meruit, quando suo tempore Remorum urbem adventu beatissimi Basoli divina gratia illustravit. Qui scilicet vir in omnibus Deo acceptissimus, licet egressus de terra sua his Franciæ nostræ se intulerit partibus, tamen sicut ex his potest lector cognoscere, prædictus præsul in has oras beato viro adventus causa fuit, quia videlicet ab ipsius nobilissimis parentibus, regium comitatum secutus, ut traditur, officiosa liberalitate fuerit Lemovicis susceptus, atque apud eos familiaritatis gratia per aliquod tempus diversatus.

S. Basolus Remis ab Ægidio reverenter excipitur.

13. Denique cum devotissimus Christi cultor S. Basolus Remensem urbem per Dei dispensationem fuisset ingressus, cognito tanti viri adventu, jam dici non potest quanta devotione plurimi civium ei currunt obviam. Nec defuit inter cæteros civitatem ingresso dilectus pastor Ægidius, qui dignissimo

De Ægidii depositione quæ anno 590 in concilio Metensi agente Childeberto rege facta est, legendus Gregorius Turon. in lib. x, cap. 19 et 20. Hujus Vitæ auctor in Ægidio laudando nimis videtur. Cur enim Childeberto proprio rege neglecto immoderatus favebat Chilperico?

sicut competebat homini, sanctum Dei suscipiens, A cuius in hoc quoque erat studium, ut religiosas ac Deo acceptas personas undecunque suæ urbi adsciret, lætatur et gaudet, quod de longinquis terrarum finibus hanc sibi perfectæ virtutis columnam Deus destinavisset. Christi vero fidelis servus ac devotus quis potest cogitare quanto interius replebatur gaudio, cum Dominus in conspectu suo viam peregrinationis ejus dirigeret? Posthæc itaque venerabilis pontifex interrogat, cur summæ nobilitatis vir nativum solum reliquerat, cur tantus peregrinandi ardor sibi placuisset? Cui sicut veritas expetebat, dilectus Dei famulus suum propositum per ordinem indicavit, Deo se in paupertate velle servire, ac pro cognatione patria hujus regni exilium sponte commutasse, non jam sua repetere, sed sicut multi sanctorum priori ævo fecerant, peregre vitam finire. Cognito ergo pio exsulantis viri desiderio, præsul clarissimus ingenti alacritate repletus, magnis præconiis benedicebat Dominum, qui in se confidentibus benignum semper confert auxilium, et ad se serviendum animos attrahit plurimorum.

Ab eodem obtinet locum a turba remotum, Verziacensium monachorum societati adjungitur.

14. Post hæc igitur vir Domini Basolus memoratum antistitem petiit, ut secretius ei conversandi gratia concederet habitaculum, quoniam videri volebat in publico, cum haberet propositum turbas vitare populorum; ad hoc se testatus advenisse, ut cultum divinæ religionis, quem liber inter suos non sibi fuisset licitum expedire, inter ignotas terras potuisset forsitan perfectius adimplere. Inde quoque venerabilis præsul magis gaudere et glorificare Dei misericordiam, cum audisset tantum virum se præ omnibus elegisse, atque intra episcopii sui fines habitare velle. Sed cum potius optaret penes se eum retinendum, nisi viro Dei a populi frequentia remotius vivendi intentio esset, ei spatium perquirendi et optionem libenti concessit animo, aptum sibi et competentem ad habitandum locum in toto Remensi territorio. Tandem itaque Deo providente reperit quemdam locum in vico, cui antiquus ille et primus indigena Viriziaco [Verzy] nomen imposuit, situm ad radices montis Remorum. Quod quidem suarum densitate frondium nemus obumbrat Rigitium (*les bois de la Route*), dum inchoationis suæ illie sumit exordium. Hic olim a primis temporibus cœnobium habuit vitæ regularis, hic competentia monachorum habitacula prioris ævi sagax industria procuravit. Inhabitantes monachi collegium suum intra duodenum numerum contraxerant mœres et

actus militantium beati Columbani (16), sicut in antiquariis reperimus, tunc temporis instituta regerant; unius Patris spiritualis cuncti parebant imperio. Agebatur cœlestis militia studii ac præclaris exercitiis Domini disciplina servitii, ubi nullus communis regulæ transcendebat terminum, nisi abbatis judicio causa obedientiæ constitutum vel corporis infirmitate concessum. Huc igitur cum gratia et auctoritate dilecti præsulis Ægidii perveniens, comperto a fratribus ejus desiderio, mox omnium unanimitate ac summæ devotionis alacritate, in societatem fraternitatis suscipitur; atque pro suæ religionis merito ab universis reverenter amatur et colitur.

Sacris litteris imbuitur.

B 15. Susceptus itaque a fratribus intra septa monasterii B. Basolus congregationi monachorum addictus, cuidam monacho Komarcho nomine, a Diomero ejusdem loci venerabili abbate, sacris litteris traditur imbuendus. Qui sanctæ disciplinæ studia ingressus, divina se perlustrante gratia, die noctuque in lege Domini meditando in eo doctrinæ perfectionis in brevi culmen emicuit. Nec mirum, cum per sancti Spiritus magisterium edoctus, id ejus consequeretur gratia, pro cuius amore se tanta libertate privaverat cognatione paterna.

Virtutum ejus catalogus. Pietatem præ cæteris virtutibus coluit maxime erga afflictos.

C 16. Jam vero quantæ humilitatis, quantæ fuerit patientiæ, quantæ lenitatis, quantæ mansuetudinis, quantæ benivolentiæ, quis digne poterit sermonem perstringere? Solers in lectione, studiosus in retractatione, devotus in oratione, compunctus in lacrymis, intentus psalmorum oraculis, verax in verbis, assiduus in divinis rebus. Abstinentiæ rigore carnem macerans, statutum sibi generali regula victum minuendo subtrahens, ut plus esset quod pauperi posset erogari, quam corporis usibus indulgeri, potius desiderans animæ semper cibum quærere quam timens per famis inopiam corpus deperire, sententiam Evangelii semper habens præ oculis, per quam sciebat a Domino repromissum: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur* (*Matth. v, 6*). Ad obediendum vero semper seniorum decretis ita in omnibus promptissimus et paratus, ut etiam in abjectis et vilissimis rebus summo gaudio excurreret explendis. In omni vero vita sua, in toto suo illo primario tirocinio, nihil plus dilexit, plus amavit, plus secutus est quam pietatis habere virtutem, in qua adeo studuit, adeo operatus est ut cum aliis multis floruerit, hanc tamen tanquam

(16) Si nostra de tempore adventus S. Columbani in Galliam sententia probatur, prius in cœnobium Virziacense admissus est Basolus, quam S. Columbanus institutum suum in has partes intulerat. Imo in aliorum opinione qui S. Columbanum anno circa 570 hic advenisse dicunt, Columbani regula nondum invaluerat ante Ægidii Remorum antistitis, qui S. Basolum excepit, exauctorationem anno 590 factam; quo anno Columbanus fundamenta jecit

Luxoviensis monasterii, ex quo religionem a se induciam propagavit. At *regula sancta*, ut loquitur Frodoardus lib. ii, cap. 7, a B. Nivardo, Remorum episcopo, S. Basoli monasterio imposita est sæculo vii, eoque nomine passim intelligit Frodoardus regulam SS. Benedicti et Columbani insimul in monasteriis illo sæculo receptam, ad quod sine dubio sæculum *antiquaria* illa instrumenta referenda sunt.

omnium bonarum virtutum suarum optimum falsamentum in cunctis sibi adhibuit. Qui ab illo pietatum fonte primario plene decoratus, nil aliud foris ostendere potuit, quam quod intus donum pietatis infudit. Fuit namque ubique piissimus, ubique clementiæ ubertate profusus; pius in opulentia, pius in mediocri substantia; pius circa ditiores, pius nihilominus circa pauperiores. Et si coarctatos atque extrema necessitate possessos manu sublevante instantibus non posset angustiis eruere, precibus insistebat quo superna potentia levamen afferret. Unde usque hodie quilibet aut rerum pulsus incommodis, aut alicujus malefactoris fatigatione constrictus, aut morbo urgente vexatus, si plena fide ad sancti hujus accesserit tumulum, quia pius quæsierit, largitate pietatis indulgentiam lætus reportabit. Sæpe quoque et nos turbas populares ad sacrum corpus ejus, coacto grege venisse aspeximus, contra adversarios suos voto ac lacrymis adjutorium implorasse; quorum precibus sanctus Dei confessor pietate permotus semineces erexit, miseris occurrit, vexatos absolvit, hostes abjecit, tristes in gaudia commutavit, et dolentibus felicia provenire fecit. Hinc igitur facile cognosce quia quicumque ad eum eum pietate accessit, a munere pietatis vacuus non recessit, quia quod vir iste beatus accepit, gratis dedit; quod possedit, libenter tribuit; quod obtineri decuit, nunquam negavit.

Ad perfectionem jugiter aspirat.

17. Hic siquidem longo inter fratres in monasterio tempore vivens, ac sub monasticæ institutionis disciplina cum cæteris Deo militans, ita se spiritualibus subdidit institutis, ut moribus consocios suos antecederet, atque prudentiæ decore inter alios ipse resplenderet. Et cum de virtute in virtutem fidelis Domini miles sublimiter excrevisset, perfectissimis ipse cœpit haberi perfectior; et cum caveret ne de fervoris atque constantiæ suæ gratia, divina in statera justitiæ examinatio minus aliquid invenisset; per quotidiana incrementa semper tendebat ad altiora, semper in sanctitate ferventior ac seipso sublimior. Nam cum diuturna examinatione in congregatione fratrum communis exercitio pugni bene probatus et undique perfecte fuisset elimatus, ut secundum Scripturam justior esset, et magis adhuc sanctificari potuisset (*Apoc. xxii, 11*), ad singulare certamen properat contra diabolum pugnaturus, Domini virtute sapienter armatus

18. Volens itaque humanam per omnia vitare conversationem et ingredi vitam solitariam, in nemorosi montis cacumine locum rursus sibi elegit alterum, in quo cellam cum oratorio construxit, singulariter conversari desiderans, quo mandatis cœlestibus perfectius esset intentus, et contemplativos suavius et purius posset decerpere fructus. Quo in loco secretius per quadraginta annos habitans, et contra antiquum serpentem (*Apoc. xii, 9*) ut fortis athleta viriliter atque insuperabiliter dimicans, imperatori suo fideliter militavit. Ubi quan-

los sudores, quantos subierit pro Christo labores, quantasve spiritualium certaminum sibi indixerit passiones, solo teste cœlo, solo decertans cœlestis Arbitri cuncta penetrante secreto atque invisibili judicio, quia non valet nostro sermone revolvi, discernendum relinquimus fidelium æstimationi, quia sancti non minuitur gloria, ubi nostræ deficit copia linguæ. Vigiliis nimirum et orationibus jugiter intentus, aut legebat semper, aut vir sanctus orabat. Nullum tempus a meditatione legis Dei præteriens, nullo momento a salutis operibus cessans, lassata continuis afflictionibus membra in servitutem spiritus redigebat, carnem spiritui, spiritum curvabat Salvatori, totus in lectione, totus in oratione; semper in ejus ore Christus, semper in ejus corde Spiritus sanctus; semper ab ejus pectore æternæ vitæ monita procedebant.

Populum verbo et exemplo ad melioris vitæ institutum hortatur.

19. Cum autem ejus opinio cœpisset ire per populos, quia profectio tanti viri religiosa vita occultari diu non poterat, cœperunt ad eum populorum confluere multitudines, salutis et vitæ auxilium ab ipso expetentes. Qui beatissimus Dei servus per sancti Spiritus gratiam sapienter edoctus, venientiam ad se frequentias hominum effugere non valens, eas sanctarum prædicationum radiis illustrabat, eloquiis Domini inflammabat, atque ad amorem cœlestium quos dictis provocabat, exemplis informabat. Gauderat populus universus ad doctrinam ipsius, benedicendo simul et laudando Dominum, qui sibi ad salutem multorum in fines suos liberalissimum direxerat patronum.

Fontem in montis vertice cœlitus impetrat.

20. Non vero est ullo modo dubitandum, quod B. Basolus qui tantorum bonorum prius radices fixerat, atque intimis virtutibus Dei soli sibi que cognitus fuerat per signorum ramos exterius diffusus, non etiam hominibus demonstratus insigniter miraculis coruscaret. Qui dum in prædicto loco in sanctæ conversationis culmen eminere cœpisset, placuit clementiæ divinitatis ostendere, quantæ apud se esset virtutis et meriti, qui tantum in terra coram populis visus fuisset humiliari. Nam cum in summo montis vertice, sicut prædiximus, reconditoris habitaculi cellulam erexisset, et aquæ penuria vir sanctus nimium laboraret; quadam die in illo monte nisus est de terræ visceribus ad suos usus aquam educere. Qui cum ad fodiendam terram accederet, et aquam sibi deesse anxius ferret, devotis precibus ad Dominum conversus eum invocat, qui quondam populo suo per deserta sitis inopia fatigato, aquam de duro dignatus est producere saxo. Mox dicto citius fons in eodem loco cœpit abundantissimus fluere, qui usque in præsens tempus de superioribus ad ima delabitur; cui videlicet fonti, ad viri Dei obsequium in monte cinananti, vetus nomen est: Legit ossa. Qui tamen non absque ratione sic appellari creditur; nam pro eo quod ex officio medicaminis depulsa in-

firmitate humana ligat ossa, id est firmat et solidat, ab ipsa sua salubri potatione nomen ei fuisse impositum non dubitamus. Qui fons olim sub sancti sepulcro exsiliens, nunc quodam quasi de vasculo per ecclesie se fundamenta prorumpit (17), haustu dulcis et ad potandum salubris. De quo scilicet sicut multis sanitarum experimentis comperit tenemus, si quis ægrotus quacunque infirmitate detentus desiderium potandi, vel corpus ex eo habuerit abluendi, de virtute sancti confessoris confisus, adeptione speratæ salutis non erit ullo modo divina pietate frustratus.

Cæco nato lumen restitui.

21. Aliud quoque non præterimus insigne virtutis miraculum, quod ad ostendendum B. confessoris Christi Basoli meritum constat in eodem loco divina fuisse potentia declaratum. Nam quidam puer, sicut ab ipso portantis utero in mundum nascendo prodierat, perpetua luminis orbitate privatus, nomine Aunegiselus, oculorum male ingenta cæcitate tenebatur damnatus; cui cælum et terra per suæ naturæ qualitatem incognita fuerant, nisi tantum quod auditu vel tactu potuisset advertere. Hic igitur cæcitatæ suæ damna non sponte ferens, ad montis superiora per alterum ductus, ante illius viri Dei cellulam excubare consueverat cæcus. Cujus injuriæ sanctus Domini misericorditer compassus, ad cælestem recurrrens Medicum, orando studebat obtinere remedium. Nec divina dignatio audire distulit proximi pro salute infirmi certantem. Nam mox expleta oratione, inter medias tenebras diu negata lux patuit, atque ad novæ claritatis gratiam reserata fronte novum sibi mundum quem nunquam viderat recognovit; qui duodecimo suæ ætatis anno meliori ducatu lumen ad propria lætus reportavit. Quo venerabiles monachi in inferiori montis situ, sicut supra ostendimus, habitantes audito, insolitæ rei admiranda novitate percussi, accensis cereis, Dominicæ crucis in manibus signum ferentes triumphale, magnis laudum vocibus usque ad eum locum venerunt psallentes, Deo gratias unanimiter agentes.

Crucem lapideam in eremo erigere curavit.

22. Ab eo igitur tempore nomen beati viri omnem circa regionem, per plures cœpit diffundi, quia sicut scriptum est: *Non potest civitas abscondi supra montem constituta (Matth. v, 14)*. Ad multorum quoque notitiam ipsius fama sanctitatis illata, ad laudem Conditoris et gloriam plurimorum provocaverat corda. In septentrionali autem ipsius montis eminentiori parte quæ urbem respicit, antequam in eo loco cellam sibi construeret, inter condensa silvarum fructecta orandi sibi frequentiam fecerat. In quo scilicet loco orationis ac sacræ lectionis vota quanto secretius tanto purius persolvebat. Ubi etiam crux erat posita lapidea, quia vir Dei nimis indignum ferebat quemquam diutius inhabitare locum, nisi hoc

(17) Visitur hodie quoque fons ipse in crypta B. Mariæ sacra sub majori altari, distinctus ab eo qui ex proximo loco per tubos plumbeos in monasterium

A salutis signum continentem. Quæ etiam crux integerrima ibi permanet usque in præsentem diem (18). Lectoriolum quoque quoddam ligneum sculptoriæ artis pulcherrima specie compositum secum Dei famulus ferre consueverat, altitudine palmo a terra prominenti: cui sive sedens, sive etiam in terra jacens, psalmorum vel sacrarum Scripturarum supposita volumina sæpe recitabat. De qua videlicet mensula, excisas ad fidem divinæ virtutis sparsim particulas morbisque et maxime dentium æstibus interpositas, multas novimus effecisse virtutes, sicut loco suo poterit cognoscere lector.

Aprum a venatoribus tuctur. Insigne miraculum ad Vidulam annem.

23. Jam igitur divina potentia secundum ineffabiles divinitatis et gloriæ suæ divitias, hunc beatum virum terrenæ etiam sublimitatis hominibus constituens haberi reverendum, locum quoque propter inhabitantis meritum temporalibus rebus, ad præsens quidem sub hac occasione decreverat fulciendum. Erat namque quidam præpotens Attila nomine; hic venandi gratia (ut illud genus est hominum) contiguam viri Dei cellulæ silvam suam intraverat. Nec spe frustrata agrestis præda defuit. Nam miræ magnitudinis aprum, recentibus vestigiis fugientem insequitur anhelantibus equis. At illa immanis bestia, ut cunctis viventibus est natura mortis horrere interitum, montem in quo vir Dei resederat ascendit, ad cellam ejus recto gressu pervenit, sensumque quodammodo rationis habens, deposita feritate ante pedes sancti hispida bellua provolvitur, quasi vitæ suæ imploratura præsidium. At ille misertus irrationabili pecudi, sicut erat plenus pietatis et gratiæ, tanta insecutores virtute uno fixit in loco, ut et viderent oculis sibi proximam bestiam, et tamen hianti ore non possent omnino contingere. Prædictus itaque Attila, sicut erat vir bonus, manifeste cognita Dei virtute, præsumptionis suæ flagitans veniam, quidquid circæ locum sui juris erat, nonnulla etiam propriæ possessionis prædia, villam quoque ubi usu rustico Septemsalices (*Sept-Saulx*) dicitur, sancto viro contulit, locumque ejus traditis facultatibus primus ipse ditavit. Atque extunc quasi mos inolevisse creditur, et usque hodie venerationi ex illo observatur, ut si in prædicto Rigetii saltu quælibet fuerit promota venatio, postquam illius intra aggestum silvulæ, cui hincinde prominet, ingressa pervenerit, nec canis, nec venator ulterius audeat insequi.

Ultio divina in eum qui in S. Basoli festo venationi vacabat.

24. Et quoniam se præbuit rei gestæ occasio, dicemus et aliud quod longe post sancti viri transitum tempore in re simili, sed dissimiliter accedit; quæ res pene tota gesta est in circuitu [f., intuitu] regionis. Quidam ex Francorum ducibus, non longe a sancti viri Basoli cœnobio illum suum domesticum derivatur.

(18) In ipso loco crux etiam nunc visitur, cui exigua cella ante annos paucos adjuncta erat.

collocaverat apparatus; in cuius superbi divitis gestu, vultu et habitu nihil quam sæcularis potentiae tumor insederat. Erat igitur ea dies, qua sancti confessoris hujus expectabatur ventura solemnitas. Ait igitur suis: Ante diluculum estote parati, quia cras venatum ire disposui. Inter quos, qui sanioris mentis exstiterant, ab hac intentione principem conabantur avertere, dicentes sacras vigilias adesse; a tali potius opere parcendum, tantæ diei servare reverentiam, sibi magis quiescendum et esse feriatum. Contra quæ ille obstinatio sua verba rotat, quod dixerat se impleturum firmat. Crastinum tempus advenerat, equi sternuntur, quæ talibus fuerant officiis apta præparantur, capturis silvestribus tendunt frenos committere. Nec mora, spumantis apri cursum ille insequens usque ad prædictum silvulæ aggestum pervolaverat. Hic mox equo labente ad terram graviter confractus devolvitur; ita correptus non jam equo, sed humeris hominum impositus ad sua deportatur, diem illum venerari de cætero, si vitæ redderetur, pollicitus.

Suspensum in patibulo incolumem servat.

25. Referimus et aliud non contemnendæ rei miraculum, in quo uno solo liquido pateat, quantæ fuerit virtutis et meriti, cuius solummodo invocato nomine mors jus suum perdidit, et prædam quam intra fauces pene contraxerat ut penitus absorbens inglutiret, virtute sancti Basoli superata non potuit. Dicant alii quid sentiant et velint, ego autem profiteor et testor, quia ubicunque se opportunitas dedit, si vera ex fide rogatus est sicut rogandus fuit, miserorum necessitates juvit atque in mortibus frequenter positus occurrit. Homo quidam erat vocabulo Ragenulfus; hic quadam admissi interveniente factione ab adversariis fuerat comprehensus. Qui cum morti ejus nullatenus parcere voluissent, ad medium deductus, discussus, dijudicatus, tandem mox est patibulo affixus. Hic ergo sicut erat inter cælum terramque suspensus, cum anima jam in extremis ageret, ac prope miserrimam animam nodis exactus evomere debuisset, inter laqueos (quod aliis est mortibus nequius) hujus sanctissimi confessoris Christi subito sibi memoria incidit. Voce itaque, qua poterat, astrictus ut erat faucibus, omni conamine spiritum colligens, totis præcordiis sanctum Dei Basolum invocat, et ut sibi in extrema necessitate succurrat, lacrymabiliter expostulat. Nec privatus est ereptoris auxilio; nam laqueus mox rumpitur, ille ab alto labitur, poenale tormentum solvitur. Super omnes timor et admiratio ruit, ille solutus et liber a morte recedit. Plures quoque alii per diversa locorum ad ejus invocationem sacri nominis lethale periculum evaserunt.

Balsemium nepotem ex Aquitania ad se vocat.

26. Fuit autem inter hæc S. Basolus vita perfe-

(18') Sancti Basoli corpus ab Hincmaro Remorum episcopo e tumulo levatum est medio sæculo IX, cuius rei historiam a Frodoardo prætermisam habes infra. Interim monitum lectorem volumus, S. Basoli corpus præter ipsius baculum in proprio monasterio a nostris honorificentissime asservari in argentea theca, quam

A ctissimus, misericordia benignissimus, morum honestate præcipuus, jucundus in sermone, devotus in prædicatione, pietate laudabilis, suavitate amabilis, nudos vestimento tegens, surdis auditum reddens, cæcos illuminans, dæmonia ab obsessis corporibus eliminans. Denique suæ resolutionis diem spiritu prophetiæ sibi prævidens imminere, in Aquitaniam dirigens, nepotem suum ad se sanctum convocat ab urbe Lemovica Balsemium; qui statim, hujus Patris legatione suscepta, ab illis egreditur sinibus, atque ipsius se præsentat gratanter aspectibus. Cui B. Basolus asserit per Spiritum sibi fuisse revelatum, quod ipse in ejusdem habitatione cellæ conversari debeat post obitum suum; cuius salutaria præcepta, ut bonus filius obedienter amplectitur. Itaque quandiu posthæc in corpore sanctissimus supervixit Basolus, hi duo viri nobilissimi in timore Domini religiosissime sunt conversati.

Dies obitus.

27. Denique cum jam divina clementia tot labores æternæ retributionis dignos decerneret, quia non aliter immortalitatis gloria vestiri poterat, nisi pro debito carnis mortali exutus tegmine fuisset, per quadraginta annos Deo probatus ac perfectus inventus, onus deponens corporis cælum ingreditur, beatis angelicis spiritibus sociandus, atque in æternum sine fine victurus; in quo modo lætatur, modo gaudet, modo honorum omnium felici jucunditate perfruitur, qui nunquam in hac vita requiem habuit, nunquam cessavit donec ad eum perveniret quem quæsierat, quem optaverat, quem et diu de toto corde in hac lacrymarum convalle suspirans desiderabat. Si quis ergo plenius hunc virum nosse desiderat, quam fortiter fidem mundum vicerit, legat illud ubi inscribitur ei nomen novum et nomen civitatis novæ Jerusalem (Apoc. III, 12); et cum intellexerit quibus illa civitas fulgeat ornamentis, hoc totum illi conferat, eo quod ibidem quodammodo ipse civis et possessor hujus civitatis a Deo conditore creditur in perpetuum constitutus, factus jam suavis inter paradisi delicias, nec est in eo macula. Quem dextera Christi amplectitur, et lævam sub capite (Cant. II, 6), pacis somno dormiens, præmit, ideo coram eo in æternum factus est in pace locus et habitatio ejus in Sion (Psal. LXXV, 3). Dum igitur sæcula manent et nox cum die partitur vices, fama prædicabitur in eo sanctissimæ vitæ, et nos nunquam immunes erimus ab ipsius laude. Decessit autem hic patronus noster ab hac luce ad Dominum, die sexto Kalendarum Decembrium, in eo loco quem sibi composuerat ad agendum sanctæ vitæ propositum. Nepos vero ejus Balsemius et ipse sanctissimus in eadem cella usque ad exitum suum mansit, bene Patris sui per omnia vestigia secutus (18').

Hugo abbas hujus nominis secundus fieri jussit, sacrasque B. Basoli reliquias in ea recondidit anno Inc. Verbi 1121, regnante Ludovico rege Francor., anno regni 13, archiepiscopatus vero D. Rodulphi 14, uti in capsæ suppedaneo legitur.